

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Бушка Олександра Олександровича на тему «Міжнародно-правове забезпечення повоєнного відновлення держави: теорія і практика», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право», галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

Дисертаційне дослідження Бушка Олександра Олександровича присвячене комплексному міжнародно-правовому аналізу механізмів повоєнного відновлення держави, їх теоретичних засад, нормативного забезпечення та практики реалізації в умовах сучасних збройних конфліктів. Актуальність обраної теми не викликає сумнівів і зумовлена трансформацією сучасного міжнародного правопорядку внаслідок масштабних воєнних конфліктів, зокрема триваючої збройної агресії росії проти України, яка спричинила значні гуманітарні, економічні та інфраструктурні втрати й актуалізувала потребу формування ефективних міжнародно-правових механізмів повоєнної відбудови держави. У цьому контексті звернення здобувача до системного дослідження правової природи повоєнної допомоги, інституційних та договірних механізмів її реалізації, а також міжнародно-правових гарантій захисту держави у постконфліктний період є своєчасним і практично значущим.

Дисертаційна робота написана українською мовою, стиль викладення наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття та відповідає логіці здійсненого автором дослідження. Робота містить анотацію, вступ, три розділи, які охоплюють дев'ять підрозділів, висновки та список використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 290 сторінок, з яких обсяг основного тексту — 253 сторінки; список використаних джерел налічує 351 найменування і займає 37 сторінок. Структура роботи є логічно побудованою та послідовно розкриває задекларовану мету й завдання дослідження.

У першому розділі здобувачем досліджено теоретико-правові основи формування механізмів повоєнної допомоги державам у міжнародному праві, проаналізовано історико-правову еволюцію відповідних механізмів від Вестфальської системи до сучасних багатосторонніх форматів міжнародної допомоги, розкрито поняття та правову природу повоєнної допомоги як комплексної міжнародно-правової категорії, а також системи принципів її регулювання. Другий розділ присвячено аналізу механізмів реалізації міжнародно-правового регулювання повоєнного відновлення держави, зокрема ролі міжнародних організацій, міжнародних фінансових інституцій та донорських механізмів, договірним формам забезпечення повоєнної допомоги та особливостям двосторонніх міжнародних угод у цій сфері. У третьому розділі досліджено міжнародно-правові гарантії захисту держави у повоєнний період, включно з імплементацією європейських стандартів у національне законодавство України, міжнародно-правовими аспектами встановлення та відшкодування збитків, завданих військовою агресією, та правовою природою міжнародних компенсаційних механізмів, зокрема Міжнародного реєстру збитків для України (RD4U), а також визначено правові шляхи забезпечення гарантій сталого розвитку держави у повоєнний період на основі інтеграції універсального, регіонального та двостороннього рівнів правового регулювання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці та обґрунтуванні авторської концепції міжнародно-правового забезпечення повоєнного відновлення держави, що ґрунтується на системному аналізі міжнародно-правових норм, інституційних механізмів і регулятивних засобів у цій сфері. Заслуговує на увагу сформульоване здобувачем авторське визначення категорії «міжнародно-правове забезпечення повоєнного відновлення держави», запропонована концептуалізація генезису відповідних міжнародно-правових механізмів, дворівнева класифікація принципів міжнародно-правового регулювання повоєнної допомоги, а також розроблена

концептуальна модель міжнародно-правових гарантій сталого розвитку держави у повоєнний період. Заслуговують на увагу й положення, що удосконалюють теоретичні підходи до розмежування суміжних категорій «повоєнна відбудова», «постконфліктне врегулювання» та «перехідне правосуддя», а також критерії ефективності відповідних міжнародно-правових механізмів; належного подальшого розвитку набули наукові погляди щодо співвідношення принципів державного суверенітету та міжнародної солідарності у процесах повоєнного відновлення. Практичне значення одержаних результатів підтверджується можливістю їх використання у науково-дослідній роботі, правотворчості, правозастосуванні, міжнародній та дипломатичній діяльності, а також у навчальному процесі. Основні положення дисертації апробовано на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та відображено у 8 наукових працях, з яких 5 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України з галузі, з якої підготовлено дисертацію.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та дискусійні положення:

1. Пропоноване здобувачем авторське визначення категорії «міжнародно-правове забезпечення повоєнного відновлення держави» побудоване на широкому переліку ознак, що охоплюють одразу кілька галузей міжнародного права — гуманітарного, права міжнародних організацій, міжнародного економічного права, права міжнародної відповідальності та права на сталий розвиток. Обґрунтування *sui generis* характеру цієї категорії є розлогим і почасти дублює зміст самого визначення. Більш стисле формулювання конститутивних ознак підвищило б методологічну чіткість запропонованого підходу.

2. Здобувач слушно констатує такі проблеми сучасної інституційної системи міжнародної допомоги, як дублювання функцій міжнародних організацій, недостатня координація діяльності донорів та фрагментарність

нормативно-правового регулювання, обмежуючись при цьому переважно критичним аналізом наявної інституційної практики. Розробка власної, бодай попередньої, інституційної моделі координації донорської допомоги підкреслила б самостійний практичний внесок дисертанта.

3. У підрозділі, присвяченому ролі міжнародних організацій у процесах повоєнного відновлення, ґрунтовно висвітлено еволюцію концепції постконфліктного миробудування (доповідь «An Agenda for Peace», доповідь Брахімі, концепція відповідальності за захист), а також проблему блокування рішень Ради Безпеки ООН через застосування права вето державою-агресором і компенсаторну роль процедури «Uniting for Peace». Водночас поза увагою залишилося питання практичної ефективності самих резолюцій Генеральної Асамблеї, ухвалених у межах цієї процедури: автор констатує їхню нормотворчу і легітимізаційну функцію, проте не пропонує критеріїв оцінки їхнього реального впливу на перебіг повоєнного відновлення. Розробка таких критеріїв підвищила б практичну цінність відповідного підрозділу.

4. Аналізуючи діяльність Міжнародного реєстру збитків для України (RD4U) та інших компенсаційних механізмів, здобувач ґрунтовно опрацював їх нормативно-інституційні засади, проте питання оцінки реальних обсягів заявлених і задоволених вимог та практичної ефективності функціонування Реєстру на поточному етапі висвітлено переважно описово. Залучення актуальних статистичних показників діяльності RD4U посилює емпіричну переконливість цього підрозділу.

Дисертація є самостійною завершеною науковою працею, виконаною на належному теоретичному та методологічному рівні, з використанням широкої джерельної бази, що охоплює міжнародні договори, акти міжнародних організацій, резолюції Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки ООН, документи Європейського Союзу, рішення міжнародних судових установ, національне законодавство України та сучасні наукові праці вітчизняних і зарубіжних

дослідників. Зміст автореферату та опублікованих наукових праць відповідає основним положенням дисертації.

Враховуючи наведене, дисертаційна робота Бушка Олександра Олександровича на тему «Міжнародно-правове забезпечення повоєнного відновлення держави: теорія і практика» відповідає вимогам, встановленим до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії пунктами 9–10 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право». Дисертація рекомендується до розгляду на засіданні разової спеціалізованої вченої ради та подальшого прилюдного захисту.

Рецензент:

доктор юридичних наук, професор
кафедри міжнародного та європейського
права Національного університету
«Київський авіаційний інститут»

А.В. Пазюк

Вчений секретар КНІ
Генерал Навола